

ECONOMIA SOCIALĂ ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ. INTEGRAREA GRUPURILOR VULNERABILE PE PIAȚA MUNCII

Autori: Ștefan Constantinescu (coordonator) et. all,
București, 2013

Cristina Macovei ^[1]

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului *PROMETEUS - Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene* (ID 57976), implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) în parteneriat cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială – Universitatea din București, European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises (EURISCE) și Centrul Național de Pregătire în Statistică.

Cercetarea de față evidențiază modul în care economia socială (ES) contribuie, atât direct, la îmbunătățirea șanselor de incluziune a grupurilor social vulnerabile prin angajarea în propriile organizații, cât și indirect, prin furnizarea de formare și recalificare profesională sau sarcini de ocupare și mediere a locurilor de muncă. O atenție deosebită este acordată modului de funcționare a atelierelor protejate, gradului și modului de îndeplinire a scopului principal și cum acționează politicile publice în favoarea sau detrimentul misiunii în contextul unei ES îndreptate din ce în ce mai mult în vederea formării unor politici de ocupare ce vizează integrarea pe piața muncii a grupurilor care întâmpină dificultăți severe sau cu un grad ridicat în accesarea unui loc de muncă.

Titlul lucrării ne oferă o vedere de ansamblu asupra analizei și a tematicii ce urmează să fie abordată.

---

^[1] Studentă, anul II, master Securitate Comunitară și Controlul Violenței din cadrul Facultății de Filozofie și Științe Social Politice, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași.

În primele două capitole este prezentată partea de introducere a lucrării unde este descris scopul și obiectivele proiectului, metodologia utilizată și modul de structurare a cercetării efectuate.

Capitolul 3: Cadre explicative ale ocupării forței de muncă în economia socială este alcătuită din trei secțiuni. În prima parte sunt explicate funcțiile pe care le îndeplinește ocuparea forței de muncă în ES și diferitele forme de funcționare a acesteia precum cooperativele sau întreprinderile sociale și dificultățile de funcționare întâmpinate de acestea.

În cea de-a doua parte autorii accentuează rolul pe care îl au politicile publice în dezvoltarea organizațiilor de economie socială (OES) precum și importanța dezvoltării acestora la nivel local pentru a întâmpina cu mai mult succes nevoile ce nu pot fi satisfăcute de politicile publice centrale.

În ultima secțiune este evidențiat faptul că integrarea în muncă a persoanelor și a grupurilor vulnerabile pe piața muncii este cea mai vizibilă componentă a ES.

În cel de-al patrulea capitol **Angajarea în economia socială** ne este prezentată situația în procentaje a structurii ocupării în domeniul ES din România prin diferitele forme juridice de funcționare (organizare de tip asociații, cooperării și societăți mutuale) aspecte asemănătoare cu modelele de funcționare la nivel european. Tot aici identificăm că tendința majoră de angajare în acest sector o au organizațiile de tip social (caritabil și furnizorii de servicii sociale) precum și cele din domeniul educației, fapt ce denotă orientarea ES către furnizarea de servicii.

Capitolul 5: Cadrul de politici publice privind economia socială este alcătuită din patru secțiuni. În prima parte este prezentat rolul pe care aderarea României la Uniunea Europeană l-a avut asupra conceperii politicilor publice și a proiectelor juridice care au ajutat la consolidarea și implementarea conceptului de ES precum și la realizarea obiectivelor de punere în practică a măsurilor de incluziune.

În cea de-a doua secțiune a capitolului este explicat conceptul de excluziune socială văzut în cadrul politic și legislativ românesc, sunt prezentate cauze ale fenomenului, efecte, grupurile cu cel mai ridicat grad de risc etc. Este evidențiat modul în care politicile de incluziune

sunt axate pe tipul de intervenție necesar pentru a fi cât mai eficiente prin prezentarea *Directiilor politicilor de ocuparea și incluziunea socială din cadrul Programelor Naționale de Reforme 2007-2013*.

În secțiunea a treia autorii prezintă modalitatea prin care organizațiile de ES participă la proiectele finanțate prin Fondul Social European (FSE) precum și modalitatea de concentrare a măsurilor de ocupare și incluziune a grupurilor vulnerabile în cadrul axelor cinci *Promovarea măsurilor active de ocupare și șase Promovarea incluziunii sociale*.

În ultima secțiune din acest capitol este pus accentul pe efectele benefice formării unui bun cadru juridic și a unor politici publice favorabile ES precum și a modului în care aceasta este relaționată cu celelalte sectoare dominante ale economiei, sectorul public cât și cel privat. Autorii sugerează actorilor ES și ai politicilor publice în vedere stabilirii unor parteneriate pentru un impact important pe termen lung „nu e mai puțin adevărat că astfel de parteneriate implică o anumită opțiune, viziune și politică în vederea gestionării activităților pe termen lung”. (p. 39)

Capitoul 6 este divizat în cinci părți, fiecare încercând să acopere cât mai mult situația actuală a integrării pe piața muncii a grupurilor vulnerabile din România, cu datele reprezentate grafic ce întăresc argumentele aduse.

În prima parte a acestui capitol autorii readuc în context conceptul de *întreprinderi sociale de inserție* pentru o mai bună înțelegere a acestuia. Sunt prezentate definițiile acestora elaborate de către Rețeaua de Cercetare Europeană EMES precum și o recapitulare a țărilor care au adoptat, din fază incipientă, forma juridică dobândită prin formarea politicilor publice vizavi de acest tip de întreprindere.

În partea a doua a capitolului sunt identificate cele patru modelele operaționale ale întreprinderilor sociale de inserție la nivel european: integrarea prin furnizarea de locuri de muncă temporare; integrarea prin locuri de muncă permanente subvenționate temporar; integrarea prin locuri de muncă subvenționate permanent și modelul socializării prin activități productive. Autorii prezintă modelele operaționale în ordinea apariției lor, a gradului de popularitate și succes în integrarea persoanelor ce întâmpină dificultăți pe piața muncii. Clasificarea este validată de cercetarea EMES care identifică, totodată, tipurile de finanțări care permit funcționarea acestor categorii

de întreprinderi precum și criticile aduse la adresa ES de inserție în ceea ce privește locurile de muncă create din punctul de vedere al calității și al gradului de calificare sau, într-o simplă exprimare, a impactului pe termen lung.

În cea de a treia secțiune din acest capitol accentul este mutat pe situația din România față de de integrarea pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități. Autorii prezintă singura formă apropiată conceptual de întreprinderile sociale de inserție, adică unitate protejată (UP). Pentru o viziune mai bună asupra situației statistice a acestui fenomen sunt prezentate rezultatele unor studii realizate în 2011 precum Ocuparea persoanelor cu dizabilități – Modul ad hoc atașat cercetării statistice asupra forței de muncă în gospodării (AMIGO), datele prezentate ne permit să estimăm potențialul de muncă a persoanelor cu dizabilități comparativ cu cererea existentă. Tot în acest segment sunt prezentate concluziile raportului Societății Academice Române (2009) față de sistemul de cotă care, din păcate, prezintă un nivel redus de implementare.

În cea de-a patra parte sunt prezentate pe scurt: cadrul juridic, fiscal și conceptual al UP așa cum sunt regăsite în legislația românească în vigoare (Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap și Legea 292/2011 sau legea asistenței sociale). Se descriu procedurile fiscale necorespunzătoare a UP și a comportamentelor oportuniste ce apar pe urma absenței principiilor de funcționare a ES.

În cea de-a cincea parte a ultimului capitol este prezentată diagnoza UP din România potrivit unei cercetări de tip cantitativ, având drept eșantion forma juridică de funcționare și distribuția regională a acestora și vizează itemi precum: angajarea în UP și veniturile acestora. În ceea ce privește angajarea în UP se face o analiză comparativă a numărului estimat de angajați, în general, cu numărul de angajați reprezentat de persoanele cu handicap în cele trei forme de funcționare juridică (UP, OES, societăți cooperative). Mai departe se analizează evoluția angajării în UP conform datelor din analiză, raportate la organizațiile selectate în eșantionare, cea a angajării pe tipuri de organizații și a tipurilor de servicii furnizate prin intermediul acestora. Alte direcții de cercetare ale analizei vizează percepțiile managementului UP privind evoluția numărului de angajați și a volumului activităților, factori ce influențează nivelul de angajare în UP, categoriile ocupaționale ale persoanelor cu dizabilități angajate, nivelul

de educație și mediul de rezidență al acestora corelate cu factorii ce influențează angajarea persoanelor cu handicap și factorii ce țin de calitatea ocupării în UP.

Pe același tip de eșantionare sunt categorizate și rezultatele față de veniturile UP. Indicatorii urmăriți de această dată se referă la tipurile de venituri realizate în cadrul UP corelate cu ponderea celor provenite din vânzările bunurilor sau serviciilor realizate prin activitățile agajaților cu dizabilități și identificarea principalilor clienți ale acestora. Pentru un prognostic de evoluție a situației veniturilor, analiza monitorizează gradul de accesare de până în prezent și cel la nivel de intenție, de pe urma proiectelor de finanțare în cadrul programelor nerambursabile ale UE. Alți indicatori urmăriți se referă la excedentul/profitul obținut de UP după autorizarea de funcționare, rezultatele financiar contabile obținute în anul cercetării, distribuția profiturilor, distribuția UP după tipurile de activități economice, departamentalizarea internă și numărul mediu de angajați pe tipul de departament. Un alt aspect important al cercetării îl vizează modalitatea de promovare a serviciilor adoptate, nevoile de dezvoltare precum și gradul de satisfacție a UP în relație cu autoritățile publice și aprecierea activităților în conformitate cu nevoile comunității locale în care activează.

În continuarea capitolului sunt prezentate câteva rezultate dintr-un sondaj ce privesc exclusiv UP, organizații de ES. Se prezintă numărului total al asociațiilor ce operează UP, media lucrătorilor per organizație și aspecte ce țin de partea managerială.

În ultima parte a acestui capitol sunt prezentate principalele rezultate ale cercetării de tip calitativ în care se identifică existența a trei modele operaționale de UP. Modelul organizațiilor de economie socială cu activitate intensă de integrare, UP cu un grad ridicat de diversificare a activităților, interesate în a accesa orice tip de facilitate fiscală sau sursă de finanțare, cu grad ridicat și exclusiv de angajare a persoanelor pe piața liberă muncii dar cu șanse de sustenabilitate care nu pot fi asigurate exclusiv prin mecanisme de piață. Modelul organizațiilor de economie socială cu activitate redusă de integrare: „maximizarea obiectivelor sociale este pe plan secundar față de asigurarea profitabilității afacerii”(p.77). Modelul societăților comerciale – unități protejate cu activitate minimă de integrare, adeseori funcționează la limita legii ce reglementează activitatea UP, își atrag sursele de finanțare exclusiv din vânzări pe piață cu clienți

precum persoane juridice, societăți comerciale și instituții publice și de regulă nu oferă servicii suplimentare.

La finele acestui material sunt anexate trei studii de caz realizate în UP din România după cum urmează: Fundația Pentru Voi – Timișoara (Angajarea asistată și Unitatea Protejată Pentru Voi); Nazarcea Grup – UP autorizată a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 1 București și Unitatea Protejată Atelierul de Pânză (ViitorPlus).

Acest raport de cercetare întreprins în cadrul proiectului PROMETEUS ne permite să identificăm situația de facto a organizațiilor de ES din România. În cadrul prezentului material sunt expuse obiectiv atât aspectele pozitive și meritele acestor tipuri de organizații precum și latura negativă cauzată de fondul politic și legislativ slab stratificat. Raportul este prezentat coerent, are o latură teoretică densă, diversificată și întărită prin prezentarea rezultatelor practice obținute de pe urma cercetării.

Tocmai acest tip de acțiune precum întreprinderea acestui raport demonstrează actualitatea tematicii ES susținând crearea unei mai bune vizibilități a problemelor din acest sector pentru a putea fi întreprinse demersuri în vederea soluționării acestora.